

ДАБРАЧЫННАСЦЬ
НАСУПЕРАК УСЯМУ БЕЛАРУСЬ —
АДКРЫТАЕ ГРАМАДСТВА
 2—3 стар.

“АЛЕКСТЫДА” МАЦУЕ
БЕЛАРУСКА-ГРЭЧАСКІЯ СТАСУНКІ
 4 стар.

НАВІНЫ. ЗДАРЭННІ
 2—3 стар.

ХРЫСЦІЯНСКАЯ СТАРОНКА
“ЖЫЦЦЁ І ВЕРА”
 ● ТЫСЯЧАГОДЗЕ ПА-ЛЯВОНПальску
 ● НА СКРЫЖАВАННІ МЕРКАВАННЯЎ:
 МОЛАДЗЬ І РЭЛІГІЯ
 5 стар.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ:
 ЛІТВА, ЗША
 6 стар.

РЫФЫ БЕЛАРУСКАГА
НАВУЧАННЯ
НА БЕЛАСТОЧЧЫНЕ
 6 стар.

ШТО ТАКОЕ “ТРАБУШЭТ”?
 8 стар.

КРЫЖАВАНКА АД Ірыны БЕКІШ
 8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

15 лістапада 2000 года № 46 (2708) Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі
 Цана 90 рублёў Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ

“У рэалізацыі Праекта паступовага скарачэння ўжывання азонаразбуральных рэчываў (АРР) Беларусь паказала сябе эфектыўным, сапраўды зацікаўленым партнёрам”, — адзначыла на прэс-канферэнцыі куратар экалагічных праблем Сусветнага банка (СБ) Паола МЕТА.

КРОК — ЗА ЗАХАДАМ?

Сусветны банк, як вядома, у маі 1997 года даў сваё афіцыйнае “дабро” на выдаткаванне нашай краіне на “азонавую справу” гранта Глобальнага экалагічнага фонду (ГЭФ) на суму 6,9 мільёна долараў ЗША. Праект АРР складаецца з шасці падпраектаў, якія прадугледжвалі аказанне канкрэтнай, адраснай дапамогі беларускім прадпрыемствам, што выкарыстоўваюць у сваёй рабоце рэчывы, шкодныя для атонавага слою Зямлі. У выніку праведзенай сумесна з СБ працы Міністэрству прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь удалося вывесці з ужытку каля 700 тон азонаразбуральных рэчываў на шасці прадпрыемствах краіны: АТ “Атлант”, Мінскім прыборабудавальным заводзе, аб’яднанні “Белгандальпрагрэс”, Мінскім вытворчым аб’яднанні вылічальнай тэхнікі, брэсцкім “Цветатроне” і лінскім “Камертоне”. Там яны ўжываліся пры вытворчасці і абслугоўванні халадзільнага абсталявання, а таксама ў якасці растваральнікаў у радыётэхнічнай прамысловасці...

вага плана”, прадпрыемствам аказалі грунтоўную дапамогу па вытворчасці спажывецкіх тавараў і высокатэхналагічнай прамысловай прадукцыі. А гэта дазволіла ім мадэрнізавацца і павысіць канкурэнтаздольнасць. “Атлант”, напрыклад, дзякуючы Праекту АРР, удалося захаваць лідэрства па вытворчасці халадзільнікаў сусветнага класа і павысіць экспартны патэнцыял. Іншыя ж буйныя прадпрыемствы электронікі наогул спынілі б сваё існаванне: ГЭФ дазволіў утрымацца на плыву, а вырабляемая імі прадукцыя захоўвае сёння высокую якасць. На тым жа Мінскім вытворчым аб’яднанні вылічальнай тэхнікі, дарэчы, прадукцыйнасць у 1999 годзе ўзрасла на 165 працэнтаў. Таму не дзіўна, што ўсе прадпрыемствы выказалі жаданне і надалей супрацоўнічаць з Сусветным банкам і іншымі міжнароднымі фінансавымі арганізацыямі.

Урад Беларусі ўжо прыняў адпаведныя дакументы, якія забараняюць з 1 студзеня 2000 года ўжыванне (вытворчасць, імпорт, экспарт) азонаразбуральных рэчываў.

Асаблівасць праекта была ў тым, што, акрамя выканання задач “азона-

Наступны крок — за Захадам...
 Алякс МЯСНІКОЎ.

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ

СКРЫПАЧ З БРАСЛАЎШЧЫНЫ

Не балаваў лёс Тадэвуша Хацяловіча. Скончыўшы прафесійна-тэхнічнае вучылішча, працаваў слесарам на заводзе моталанцугоў у Даўгаўпілсе. Але неўзабаве працу прыйшлося пакінуць: цяжка захварэла маці, і Тадэвуш Іосіфавіч перабраўся да яе ў вёску Пузавічы Браслаўскага раёна. Як вядома, бяда адна не ходзіць. Памерла маці, і самога пачалі даставаць хваробы. Так і застаўся ён у матчыным доме без працы і сродкаў і нават некаторы час без афіцыйнага грамадзянства, бо дакументы з Латвіі доўга не прыходзілі. Трымаўся выпадковымі заробкамі і сваёй сціплаю гаспадаркаю.

лася самому паспрабаваць. А без грошай пра скрыпку толькі марыць можна было. І адправіўся Тадэвуш Іосіфавіч да вядомага на Браслаўшчыне музыкі Дзімітрэнкі, каб зняць памеры інструмента і самому зрабіць скрыпку. Музыка, чым мог, дапамог, але да задумы паставіўся скептычна. Маўляў, нічога з гэтага не атрымаецца. І памыліўся. Шмат працы і часу запатрабавала першая скрыпка, але ж атрымалася адмысловай.

Некалькі інструментаў зрабіў майстар з той пары. Адзін з іх знаходзіцца ў экспазіцыі Браслаўскага краязнаўчага музея. А першая скрыпка заўсёды з Тадэвушам Іосіфавічам. Гучыць яна на розных святах, куды з задавальненнем запрашаюць майстра, сагравае яму сэрца ў цяжкія хвіліны жыцця.

Тэкст і фота
 Яўгена КАЗЮЛІ.

СПОРТ

◆ **ВЕЛАСПОРТ.** Услед за сенсацыйным дасягненнем на чэмпіянаце свету па велашасейных гонках у Францыі Зінаіды Стагурскай яшчэ больш ашаламляючых перамог дабілася Наталля Цалінская на сусветным першынстве па трэку ў Англіі. Нягледзячы на адсутнасць у нашай краіне свайго трэка, спецыялістаў высокай кваліфікацыі, 25-гадовая мінчанка здолела заваяваць на гэтым турніры дзве вышэйшыя ўзнагароды: у прэстыжным гіце на 500 метраў і спрынце. Рыхтаваў беларуску расійскі трэнер Станіслаў Салаўёў, а трэніравалася Наталля апошні год у Маскве ў “Крылацкім”.

◆ **НАСТОЛЬНЫ ТЭНІС.** Прайшоў першы тур Еўралігі-2000—2001 па настольнаму тэнісу. Беларуская зборная, якая ўпершыню гуляе ў супердывізіёне, паспяхова стартвала. Яна атрымала перамогу ў гасцях над зборнай Польшчы — 3:1. У наступным туры беларуская зборная будзе прымаць датчан.

Косця МАЗАКОЎ.

БЕЛАРУСКАМУ РАДЫЁ — 75

ГАВОРЫЦЬ РАДЫЁСТАНЦЫЯ «БЕЛАРУСЬ»

15 лістапада спаўняецца 75 гадоў Беларускаму радыё. Цэлая эпоха — ад першых радыёкропак, устаноўленых у грамадскіх месцах, да сучасных радыёпрыёмнікаў, якія мае кожная сям’я. Сёння радыё — гэта самая аператыўная і даступная інфармацыя. Яно з намі паўсюдна. І цяжка нават уявіць, што калі-небудзь было па-іншаму. З нагоды юбілею мы вырашылі ўзяць інтэрв’ю ў сваіх калег з радыёстанцыі “Беларусь”, якія рыхтуюць перадачы для слухачоў замежжа.

Закачэньне на 2-й стар.

«ГР» НА БЕЛАРУСІ ПАДПІСАЦЦА МОЖА КОЖНЫ! Індэкс 63854, кошт на I паўгоддзе 2001 года — 3090 рублёў.
 У Мінску заўсёды можна набыць у магазінах “Глобус” і № 2 «Белсаюздруку» (проспект Ф. Скарыны, 44).
 УКЛЮЧАНЫ У ПАДПІСНЫЯ КАТАЛОГІ РАСІІ, УКРАІНЫ, ЛІТВЫ, КАЗАХСТАНА, КІРГІЗІІ.

КОРАТКА

МУЗЕЙ Уладзіміра КАРАТКЕВІЧА. Орша рыхтуецца да святкавання юбілею класіка беларускай літаратуры Уладзіміра Караткевіча. 26 лістапада яму споўнілася 670 гадоў.

Да гэтай даты гарадскія ўлады адкрылі музей — культурны цэнтр імя У. Караткевіча. Размясціўся ён у будынку былога радзільнага дома, дзе ў 1930 годзе з'явіўся на свет пісьменнік. Аўтар праекта музея — вядомы наваполацкі дызайнер Ігар Кружаліца.

Мерапрыемствы, звязаныя з юбілеем Уладзіміра Караткевіча ў Оршы, пачаліся з мастацкага пленэра, у якім прынялі ўдзел майстры пэндзля з Оршы, Віцебска і Мінска. Мастакі перадалі ў дар гораду 20 работ, якія зоймуць свае месцы ў галерэі новага музея.

«ЛІСТАПАД-2000». 3 22 па 29 лістапада ў Мінску семі раз пройдзе Міжнародны кінафестываль краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў і краін Балтыі «Лістапад-2000». Па меркаванню Прэзідэнта фестываль народнага артыста СССР Расціслава Янкоўскага, гэтае свята кінамастацтва з кожным годам прыцягвае да сябе ўсё больш вядомых кінематаграфістаў. У праграме фестывалю прадстаўлены 20 кінастужак, сярод якіх «Момант ісціны» беларускага рэжысёра М. Пташукі, «Вяселле» П. Лунгіна, «Рускі бунт» А. Прошкіна, «Дзёнік яго жонкі» А. Учыцеля і іншыя.

Галоўны прыз фестывалю — Прыз сімпатый глядачоў вызначыцца па выніках галасавання глядачоў і падліку рэйтынгавых балаў.

Т. К.

ГАВОРЫЦЬ РАДЫЁСТАНЦЫЯ «БЕЛАРУСЬ» (Пачатак на 1-й стар.).

Першае пытанне да Наталлі ХЛЕБУС, галоўнага рэдактара радыёстанцыі «Беларусь»: «Дзе і калі можна пачуць перадачы вашай радыёстанцыі?»

— Мы вяртаемся штодзённа з 2 да 4 гадзін (па Грынвічу) на частотах 1170, 5970 і 7210 кілагерц і ад 20 да 22 гадзін на частотах 1170, 7105 і 7210 кілагерц. Галоўны рэгіён вяртання — краіны Заходняй Еўропы, а праз Заходнюю Еўропу хвалі трапляюць у Канаду, Злучаныя Штаты Амерыкі, Новую Зеландыю, Аўстралію. Нядаўна прыйшло пісьмо ад слухача з Ірана. Рыхтуем перадачы на беларускай, рускай, нямецкай і англійскай мовах.

— Колькі чалавек працуе ў рэдакцыі?

— Калектыў у нас невялікі — 12 чалавек, прытым трое з іх працуюць на паўстаўкі. Нашы журналісты — адданыя сваёй справе людзі. Мы шануем родную мову, культуру, свой народ — усё, з чаго складаецца паняцце Бацькаўшчыны. З першых дзён заснавання зарубежнага вяртання — 1962 года — працуе Валянціна Няўзорова. Яна для многіх з нас была першай настаўніцай у журналістыцы і добразычлівай дарадчыцай. Ганна Махавікова, Ала Луцэнка — таксама прафесіяналы высокага класа, яны працуюць тут ужо больш за дваццаць гадоў. У апошні час рэдакцыя папоўнілася таленавітай, адукаванай моладдзю, якая дасканала валодае замежнымі мовамі і прынесла жывы струмень у нашу працу.

— Наталля, а як доўга працуеце ў замежным вяртаннях вы?

— З 1977 года. Удзячная лёсу, што трапіла менавіта ў гэты дружны калектыў, які 17 гадоў узначальваў вельмі аўтарытэты журналіст (свежэй яму памяць!) Міхаіл Тондзель. Лічу, што журналісцкая праца вельмі ўдзячная, бо багатая на падзеі, сустрэчы, эмоцыі. А што можа быць больш дарагім, чым зносіны з цікавымі людзьмі? Без гэтых сустрэч я літаральна «хварэю», і мне зноў і зноў трэба некуды ехаць, з некім сустракацца.

Валянціна НЯЎЗОРАВА, старшы рэдактар.

— Валянціна, вы, як ветэран, мабыць, памятаеце, як пачыналася ваша праграма?

— Рэдакцыя замежнага вяртання працуе з 11 мая 1962 года. Тады дасылалі лісты настальгічнага характару. Пісалі, што на чужыне цяжка пачынаць, часта прасілі перадаць беларускія народныя песні.

— Калі параўноўваеце той час і цяперашні, якая розніца?

— Мне здаецца, цяпер больш цікава працаваць: нас ніхто не абмяжоўвае ў выбары тэм. Адзінае, што засталася нязменным, — паважлівая адносіны да ўсіх слухачоў, якія сумуюць па сваёй Радзіме, хаця мы разумеем, што гэта вельмі розныя людзі. У адказ мы атрымліваем добрыя пісьмы, нават і не помню, ці былі іншыя.

— Ці адрастуеца пытанні канкрэтным журналістам?

— Радзіёстанцыя рыхтуе перадачы блокам: навіны, музыка, рэпартаж. Чытачы пішуць пісьмы, звяртаючыся на адрас радыёстанцыі, а не да канкрэтнага журналіста. Прызнаюся, прыемна нам усім было нядаўна працягчы прызначэнне «новага рускага» Андрэя Бярозкіна з Санкт-Пецярбурга, які неяк злавіў на хвалю свайго радыёпрыёмніка нашу радыёстанцыю і пасля гэтага стаў нашым пастаянным слухачом. Як Андрэй напісаў, ён давярае нашай спакойнай інтанацыі і разважлівай інфармацыі, у ёй, на яго погляд, адсутнічае тэндэнцыйнасць. Для нас такія прызнанні — лепшая ўзнагарода.

Юрген ЭБЕРХАРТ, рэдактар нямецкай праграмы.

— Юрген, прабачце, але, як вы апынуліся на Беларускай радыё?

— Вельмі проста. Ажаніўся з мінчанкай, з якой пазнаёміўся па перапісцы, і пераехаў з Усходняй Германіі ў сталіцу Беларусі. У Германіі супрацоўнічаў з газетамі, таму і тут вырашыў прапанаваць дапамогу зарубежнай рэдакцыі, з верасня 1984 года працаваў пазаштатна, а з 90-га — у штаце. Работа мне падабаецца.

— Ці ёсць зваротная сувязь з нямецкамоўнымі слухачамі?

— Нам пішуць з Германіі, Швейцарыі, Аўстрыі, Нідэрландаў, Даніі. А нядаўна прыслаў вестку слухач з Чылі. Атрымліваем у год каля 2 тысяч пасланняў. Слухачы задаюць шмат пытанняў, на жаль, не паспяваем на ўсе адказаць. Пісьмы дапамагаюць нам у складанні праграм, вызначэнні тэм. З лістоў даведваемся, наколькі цікавай была тая ці іншая перадача.

Некалькі разоў мне давялося сустракацца са слухачамі ў Германіі. Гэтыя сустрэчы таксама дапамаглі зразумець, як і пра што нам лепей расказаць. Усе сцвярджаюць, што не хапае інфармацыі пра Беларусь.

— Што цікавіць еўрапейскага слухача?

— Менш за ўсё палітыка. Яны просяць нас расказаць пра прыроду, культуру, побыт беларусаў. Вельмі вялікім поспехам карысталіся перадачы, у якіх прагучалі ў перакладзе на нямецкую мову публіцыстыка Уладзіміра Караткевіча «Зямля пад белымі крыламі» і яго раман «Дзікае паляванне караля Стаха». Адаптавала гэтыя тэксты для радыё наш вопытны рэдактар Ганна Махавікова. Трэба адзначыць, што новы ўсплеск цікавасці да Беларусі быў выкліканы катастрофай на Чарнобыльскай АЭС. Людзі прапаноўвалі дапамогу, прасілі звязаць іх з рознымі фондамі. Нашы журналісты шмат папрацавалі дзеля наладжвання кантактаў паміж пацярпелымі і тымі, хто мог аказаць дапамогу. Дарэчы, цяперашні пасол Беларусі ў Германіі Уладзімір Скварцоў таксама раней працаваў у нашай рэдакцыі, і сёння ён актыўна дапамагае нам у наладжванні такіх сувязей).

Ад рэдакцыі. Вішучым нашых калег з юбілеем, жадаем творчага натхнення, новых цікавых сустрэч і шматлікіх пісем ад удзячных слухачоў. Да новых сустрэч у эфіры!

Гутарыла Тацыяна КУВАРЫНА. Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ

Сёння на Беларусі працуе больш за 300 дабрачынных арганізацый. Лідэр па іх колькасці — Мінск (157), у Гомельскай вобласці — 60. Пік стварэння такіх структур прыпаў на першыя паслячарнобыльскія гады. Але і дасюль дзейнічаюць разнастайныя фонды, галоўна мэта якіх — дабрачыннасць.

«НАМ НЕ ХАПАЕ УСЯГО»...

У Міністэрстве сацыяльнай абароны паведамілі: пакуль нам патрэбны вопратка, сантэхніка, медабсталяванне, лекі... Усяго гэтага не хапае ў дамах інвалідаў, дзіцячых дамах, бальніцах. Пра маштабы гуманітарнай дапамогі, што ідзе на Беларусь, сведчаць наступныя факты: за 1999 год у нашу краіну трапіла яе на суму 41 мільён долараў ЗША. Толькі амерыканская дабрачынная арганізацыя «Сіці Хоўп Інтэрнэшнл» даслала ў канцы верасня ў Мінск медыцынскага абсталявання і лекаў на суму 5 мільёнаў долараў. Гэтую дапамогу сфарміравалі дзесць фармацэўтычных кампаній ЗША і вытворцаў медыцынскіх прыладаў на заяўках бальніц з усіх абласцей Беларусі. Сем амерыканскіх валанцёраў прывезлі ў Мінск медыкаменты і медінструменты на суму 126 тысяч долараў ЗША для Цэнтра дзіцячай анкалогіі і гематалогіі ў Бараўлянах і Мінскага абласнога радзільнага дома.

Небяспечна прытрымлівацца наступнай пазіцыі: ёсць гуманітарная дапамога — дзякуй, няма — пражывём. Пакуль абываюцца без дапамогі звонку цяжка.

Афіцыйная статыстыка сведчыць: абсалютна здаровымі нараджаюцца не больш за 20 працэнтаў беларускіх немаўлятак. Што гэта можа значыць для нас у будучыні? Нежыццяздольнасць хворага дзіцяці. Узровень жыцця на Беларусі не дазваляе сярэдняй сям'і знаходзіць сродкі на рацыянальнае харчаванне і якаснае лячэнне. Дзецям, якія жывуць у забруджаных раёнах, недастаткова ў якасці вітамінізацыі толькі аскарбінкі. Ім неабходны спецыяльныя комплексы вітамінаў, якія дапамагаюць вывесці радыёнуклі-

ды з арганізма. Такія медпрэпараты каштуюць дорага.

Канешне, у краіне ёсць і свая айчынная прадукцыя, тое ж дзіцячае харчаванне, напрыклад. Але асартымет сакаў, пюрэ з агародніны і садавіны абмежаваны. Вось бацькі і паглядаюць у бок імпартнай прадукцыі на прылаўках магазінаў, але бачаць нерэальныя для сябе цэны.

А ці гатовы мы прыняць дапамогу? Нядаўна Евангелісцкая дабрачынная арганізацыя з Штутгарта «Сябры дзяцей Чарнобыля» прапанавала даслаць на Беларусь, а менавіта Гомельскай арганізацыі «Дапамога дзецям Чарнобыля», дзіцячае харчаванне на суму 1 мільён нямецкіх марак. Беларускі бок быў вымушаны адмовіцца ад яе. Я запыталася ў кіраўніка арганізацыі «Дапамога дзецям Чарнобыля» Генадзя Карцацкага, чаму. Вось што ён расказаў: «Нам прапанавалі дзіцячае харчаванне непасрэдна з завода-вытворцы. Але аказалася, што прадукцыя вядомай ва ўсім свеце нямецкай фірмы не сертыфікавана на Беларусі. Калі распачаць працэс сертыфікацыі, гэта зойме паўгода. Я лічу, што неразумна столькі часу марнаваць атрыманую прадукцыю на складах. Тым больш, што і знайсці памяшканне, якое б адпавядала ўсім нормам захоўвання дзіцячага харчавання, даволі складана. Ведаеце, у мяне ўжо быў выпадак, калі ад тоны малочнай сумесі засталіся адны пакеты: усё з'елі мышы.

Не аспрэчваючы тое, што ў дачыненні да дзіцячага харчавання павінны існаваць жорсткія нормы, я не магу пагадзіцца з доўгім тэрмінам, патрэбным для сертыфікацыі, і колькасцю бюракратычных перашкод, што існуюць сёння. Пакуль працэдура не спростыцца, мы вымушаны прыпыніць рэалізацыю праекта».

ВАЛІ ДАБРАЧЫННАСЦІ

РЭАБІЛІТАЦЫЯ «НА ТОНКІХ НОЖКАХ»

Гуманітарная дапамога — гэта не толькі лекі, медабсталяванне, ежа і вопратка. Гэта яшчэ стажыроўкі беларускіх медыкаў, псіхолагаў, рэабілітолагаў за мяжой, прыезд спецыялістаў сюды для правядзення трэнінгаў, кансультацый. Укладанне грошай у навуку і прамысловасць — таксама гуманітарная дапамога, якая працуе на перспектыву і пацвярджае думку, што галоднаму можна даць рыбу, але лепш навучыць яго самаго яе лавіць.

Усе праграмы, скіраваныя на дзяцей, таксама працуюць на будучыню. Адна з найстарэйшых дабрачынных арганізацый на Беларусі — фонд «Дзецям Чарнобыля» — заснавана ў 1990 годзе (зарэгістравана ў 1991-м). За гэты час з дапамогай фонду на аздараўленне за мяжу выехала каля двухсот тысяч беларускіх дзяцей. Да 2,5 мільёна чалавек паступіла гуманітарная дапамога, у 96 бальніц — медыкаменты і абсталяванне, 860 цяжкахворых дзяцей лячыліся і атрымлівалі кансультацыі ў замежных клініках. «Дзецям Чарнобыля» стварыў на Беларусі 70 арганізацый самадапамогі.

У Мінску, у мікрараёне Малаінаў-

ка, значная частка насельніцтва якога — перасяленцы з чарнобыльскай зоны, створаны цэнтр з аднайменнай назвай. На яго базе ладзіцца бясплатны псіхалагічны кансультацыйны для жанчын, падлеткаў, дзяўчынак.

У Малаінаўцы знаходзіцца 8-я гарадская паліклініка, якая абслугоўвае 20 тысяч дзяцей. Сярод іх — паўтары тысячы перасяленцаў. Нядаўна на базе гэтай медустановы фонд «Дзецям Чарнобыля» правёў спецыяльнае абследаванне дзяцей: выяўляўся ўзровень назаплення радыёнуклідаў. Дыягностыка праводзілася апаратам ЛІЧ (лічыльнік імпульсаў чалавека). Дамова паліклінікі з фондам тычылася толькі дзяцей-перасяленцаў і абмяжоўвалася тысячай чалавек. Але занепакоенасць бацькоў здароўем малых і інфармацыя, што прайшла ў прэсе, зрабілі сітуацыю амаль ажыятажнай. Урачы 8-й паліклінікі вымушаны былі штодзень тлумачыць людзям на прыёме, па тэлефоне, што не могуць абследаваць усіх жадаючых на базе адной медустановы.

У Міністэрстве аховы здароўя паведамілі: зараз у краіне каля 60 лічыльнікаў імпульсаў чалавека. У Гомельскай вобласці — каля 20, некалькі ў Мінску (у клініцы, што ў Аксакаўшчыне, у дыспансеры радыя-

цыйнай медыцыны, у Інстытуце анкалогіі). Серыйнай вытворчасці ЛІЧ на Беларусі няма. Між іншым, у дыспансеры радыяцыйнай медыцыны ліквідатары аварыі на ЧАЭС, перасяленцы з забруджаных раёнаў могуць прайсці на дыягностыку бясплатна. Астатнія — за невялікую плату — 700 рублёў (0,7 долара ЗША).

НАСУПЕРАК УСЯМУ БЕЛАРУСЬ — АДКРЫТАЕ ГРАМАДСТВА

Пра вынікі абследавання дзяцей у 8-й паліклініцы і праблемы гуманітарнай дапамогі расказаў старшыня праўлення Беларускага дабрачыннага фонду «Дзецям Чарнобыля» Генадзь ГРУШАВЫ:

— У нас была мэта абследаваць тысячы дзяцей-перасяленцаў, затым у неабходных выпадках прывесці лячэнне. Вывілася: у 112 з тысячы дзяцей узровень радыяцыйнай перавышае норму для дарослых. І гэта пры тым, што шмат пацярпеў былі не перасяленцамі, а карэннымі мінчанамі. Вось прыклад. Двухгадовая дзяўчынка мае ўзровень радыяцый, які ў 4,5 раза вышэйшы за норму.

— Чаму так атрымалася? — Мабыць, яе бацькі прывозіць з забруджанай зоны, дзе засталіся сваеі, прадукты і кормяць імі дзяцей. Практычна, дзяўчынка

СТАФАНИЯ МІХАЙЛАЎ СТАНЮТА

З жыцця пайшла непараўнальная Стафания Станюта. Шостага лістапада 2000 года перастала біцца сэрца найстарэйшай актрысы беларускага тэатра і кіно, акадэміка Міжнароднай акадэміі тэатра, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, народнай артысткі Беларусі, народнай артысткі СССР.

Стафания Станюта, якая доўгія гады і да апошніх дзён працавала ў славытым

Купалаўскім тэатр надзвычайны, ц талент. Класічн творы суч тургіі — ус ладна. Але запомніц глыбока родных явіла мудраснасць зямлі шэўна вечн тэатрах яш на тэ.

Яшч фаніі шмат і "жывае" чалаве ман купі тых высо хапае, ка радаць і сс вобраз, дэ дар, і уніка лёс актрысы. Стафания С ла сцэну, пакі дачоў... Але я застанеца гс нальнай кул Беларусі.

"падрыхтавана" да татальных захворванняў. Канешне, будзе зроблена ўсё, каб ёй дапамагчы і як мага хутчэй і больш эфектыўна вывесці радыяцыю з яе арганізма. Але цяпер цяжка сказаць, наколькі ўжо парушаны яе імунітэт.

— А як жа кантроль прадуктаў харчавання ў забруджанай зоне?

— Часта ён не ажыццяўляецца на належным узроўні. Раней у забруджаных раёнах ужывалі ежу з уласнага агарода з-за няведання. Цяпер жа гэта адбываецца з прычыны недахопу грошай для набыцця чыстых прадуктаў.

Мяне непакоіць, што апошнія тры гады ідзе ўзворванне зямлі (некалькі тысяч гектараў), якая была выведзена з сельскагаспадарчага абароту па прычыне павышанай радыяцыі. Сапраўды, знешні фон радыяцыі на глебе знізіўся, але міграцыя цэзію ідзе марудна, ён у вялікай колькасці затрымліваецца на глыбіні 20 сантыметраў і актыўна існуе на працягу 22—25 гадоў.

А яшчэ непакоіць, што зараз стымулюецца вяртанне працоўнай сілы ў зону. З-за таго, што не была распрацавана належная праграма сацыяльнай рэабілітацыі перасяленцаў, людзі, не вытрымаўшы існавання ў каменных джунглях гарадоў, вяртаюцца назад, на забруджаную, але родную зямлю.

Недастаткова праводзіцца прафілактыка захворванняў дзяцей з чарнобыльскай зоны. На пачатку 90-х гадоў большасць з іх атрымлівала вітамінныя прэпараты. Цяпер такога няма.

Час ідзе. За паслячарнобыльскай гады тыя, хто ў 1986 годзе быў дзіцём, падлеткам, ператварыліся ў людзей дзетароднага ўзросту. Нярэдка ствараюцца сем'і, дзе абодва бацькі пацярпелі ад радыяцыі. У выніку верагоднасць нараджэння ў іх хворага дзіцяці павялічваецца. Адрозна пасля аварыі ішла гаворка пра магчымыя генетычныя аномаліі. Але па-сапраўднаму яны небяспечныя толькі цяпер — у другім, трэцім пакаленнях. І тут дзяржава адна не справіцца, ёй патрэбна дапамога.

— У чым, на ваш погляд,

галоўны гуманіт

— П- гуманіт час з Заха, струк ініцыя канта ямі. / на сяб

Не энергію свеце ім, най Беларваны рэа, лёгка згу здароўя і пр, ленькага чап

Сёлета з якія жывуць у не, на дзяржаў, шла аздаруленн. Пры гэтым частка з ў прафілакторыях ц лагерях, не выязд Гомельскай вобласці. І павінны адпачываць у сан, з 5-разовым харчаваннем, тыўнай вітамінізацыяй і паста, ным кантролем урача. Па маіх падліках, беларускія санаторыі могуць прыняць за год 100 тысяч чалавек. Такім чынам, за свой кошт дзяржава ў стане якасна аздаравіць толькі пятую частку дзяцей з пацярпелых раёнаў. Для параўнання: сёлета дабрачынныя фонды адправілі на аздаруленне за мяжу 46 тысяч дзяцей.

— Аздаруленне — асаблівы накірунак гуманітарнай дзейнасці?

— І вельмі важны. Дзеці не толькі дыхаюць чыстым паветрам і ўжываюць якасную ежу. Усе нашы праграмы пабудаваны па прынцыпу актыўнага адпачынку. У паездках маленькія беларусы атрымліваюць вялізны псіхаэмацыянальны зарад. Яны бачаць свет, знаёмяцца з рознымі поглядамі на жыццё, вырываюцца з замкнёнага кола паўсядзённасці. А пасля на Беларусь і з Беларусі ў Еўропу ляцяць лісты, паштоўкі. Насуперак усяму Беларусь застаецца адкрытым грамадствам. І гэта ўсяляе аптымізм.

Алена СПАСЮК.

о рито, казываюц, выезда, депор, с членамі яго сем, тэрыторыі Рэспублікі Б...

Заканчэнне. Пачатак у №№ 40—45.

ЗДАРЭННІ

Супрацоўнікамі міжраённага аддзела па барацьбе з эканамічнай злачыннасцю Віцебска за дзевяць месяцаў гэтага года ў выніку незаконных валютных аперацый канфіскавана амаль 11 тысяч долараў ЗША, 53 тысячы расійскіх рублёў. Імі ж раскрыты дзесяты злачынстваў у сферы эканомікі, складзена каля 400 адміністрацыйных працолаў па розных парушэннях.

НА ЗДЫМКАХ: Андрэй ЛАТЫШАЎ цікавіцца паходжаннем валюты; оперулаўнаважаны Мікалай ШЫНКАРОЎ запрасяў для размовы вулічнага гандляра цыгарэтамі.

Фота Аляксандра ХІТОВА.

ХРЫСЦІЯНСКАЯ СТАРОНКА «ЖЫЦЦЁ І ВЕРА»

ТЫСЯЧАГОДЗЕ ПА-ЛЯВОНПАЛЬСКУ

Такога маштабнага свята вёскі, як у Лявонпалі, бадай, не было. Заварожвала, што адзначалася тысячагоддзе. Ехалі людзі з усяго раёна аўтобусамі, аўтамашынамі, на конных павозках, матацыклах і веласіпэдах, ішлі пешшу. Па некаторых падліках, набралася каля дзвюх тысяч чалавек — на кожнага местачкоўца па два дзесяткі прыезджых. Калі ў гэтым і ёсць перабольшванне, то невялікае. На ўсіх святкаванні зрабіла ўражанне масавасцю, цікавым спалучэннем багатага мінулага і дня сённяшняга, шматпланнаваасцю мерапрыемстваў.

З нагоды дня святых першавярхоўных Апосталаў Пятра і Паўла ў праваслаўнай царкве адбылася традыцыйная ўрачыс-

тасць. Набажэнства вёў міёрскі благачынны протаіерэй Мікалай Рунда. У каталіцкім касцёле ксёндз Уладас Пятрайціс таксама сабраў на імшу вернікаў. У гэты ж час у створаным ім музеі радзімазнаўства праводзіў экскурсію ініцыятар святкавання 1000-годдзя, вядомы беларускі паэт Сяргей Панізьнік. Ён гаворыў: «Лявонпаль — гэта музей пад адкрытым небам. Гэта наша не маленькая, а вялікая радзіма. Мы вельмі багатыя, бо нам ёсць што паказаць». І сапраўды, невялічкі пакой ужо стаў цесным для сабраных экспанатаў. А мясцовыя жыхары імкнуцца больш расказаць пра сваю вёску, пра сваіх продкаў. Нават у час экскурсіі Сяргею Сцяпанавічу паднеслі два здымкі, датаваныя 1921 годам, калі 3 мая ля знакамітай калоны ўшаноўвалася яшчэ больш знакамітая канстытуцыя Рэчы Паспалітай 1791 года.

А потым вернікі з харугвамі з царквы і касцёла, наведвальнікі музея і гандлёвых радоў сабраліся ў цэнтры Лявонпаля да помніка 65 воінам і партызанам, якія загінулі, вызваляючы гэты край.

Праваслаўныя і каталіцкія святары правялі тут богаслужэнні. Пазней абедзве калоны вернікаў

аб'ядналіся, наперадзе побач рушылі праваслаўныя і каталіцкія харугвы. Дарэчы, менавіта гэты момант сімвалічнага яднання двух адгалінаванняў хрысціянства аказаў на ўдзельнікаў і глядачоў самае вялікае і, дадам, прыемнае ўражанне. Упэўнены, такой масавай калоны Лявонпаль яшчэ не бачыў. Людзі ішлі на асвячэнне крыжа, зробленага падобным на крыж Ефрасінні Полацкай, які аднолькава шануецца праваслаўнымі і каталікамі. Дарэчы, гэты крыж выраблены на заводзе шкловакна ў Полацку. Вышыня крыжа сем метраў, вага — 450 кі-

лаграмаў. Праваслаўныя і каталіцкія святары асвяцілі крыж, такім чынам, у Лявонпалі з'явіўся яшчэ адзін помнік, да якога не зарасце сцежка памяці.

Мясцовы настаўнік гісторыі, краязнаўца Вітольд Ермалёнак правёў экскурсію да калоны, прысвечанай канстытуцыі 3 мая 1791 года. Цяжка разглядзець арла, які калісь быў на версе гэтага збудавання, але ўвогуле яно мае значна лепшы выгляд, чым на здымках 1921 года.

Для свайго часу ўзвядзенне калоны было вельмі патрыятычнай справай. Распрацаваў праект і ўвасобіў яго ў жыццё ўладальнік Лявонпаля тых часоў Ян Нікадзім Лапацінскі. На адкрыццё прыехалі прадстаўнікі з Варшавы, біскуп з Вільні, сабралася ўся навакольная шляхта. Увогуле гэта быў своеасаблівы сход будучых удзельнікаў паўстання Тадэвуша Касцюшкі. Многія з іх потым занялі высокія пасады ў паўстанцкім руху. Вітольду Антонавічу давялося адказаць на мноства пытанняў цікаўных удзельнікаў свята не толькі з нашага раёна, але і з замежжа.

Свята працягвалася на сцэне, абсталяванай на берэзе Дзвіны за

Белым палацам. «Фэст у Лявонпалі» адкрыла танцавальная група. Праграма ўключала інсцэніроўкі падзей далёкай мінуўшчыны, бытавыя сцэны местачковага жыцця, іншыя нумары мастацкай самадзейнасці.

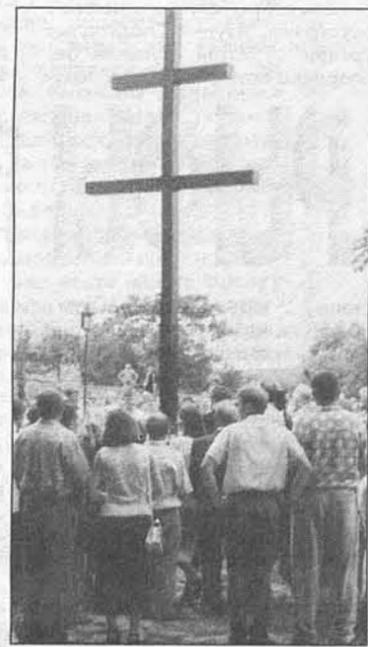
— На Падзвінні няма больш такіх мясцін, як Лявонпаль, — адзначыў са сцэны загадчык аддзела археалогіі і жалезнага веку Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук, кандыдат гістарычных навук Вадзім Шадыра. — Таму сённяшняе свята не столькі тысячагоддзе вёскі, колькі славянства і хрысціянства ў гэтых мясцінах.

У Лявонпалі адбылося светлае, добрае свята. Яно сімвалічна аб'яднала сённяшнія імкненні мясцовых жыхароў з тысячагадовымі традыцыямі славянства і хрысціянства.

Леанід МАТЭЛЕНАК.
Фота Сяргея ПАНІЗЬНІКА.

Помнік-калона ў гонар канстытуцыі 3 мая 1791 года.

Асвячэнне крыжа.

МОЛАДЗЬ І РЭЛІГІЯ

Апошнім часам можна чуць развагі пра тое, што людзям на постсавецкай прасторы нестася духоўнасці, нібыта нішчыцца той маральны стрыжань, выкол якога звычайна мацуецца жыццё кожнага здаровага грамадства, што ранейшая вера «ў камунізм» адышла ў нябыт, а на яе месца нішто іншае не прыйшло, і гэты вакуум спусташае душы і сэрцы многіх з нас, у першую чаргу — моладзі.

У пэўнай ступені апору ў падтрыманні духоўнага і душэўнага стану людзей прапаноўвае царква. Але ці і ёй усё па сілах у пануючай атмасферы бязвыхаднасці і нявер'я? Што трэба рабіць дзяржаве і грамадству ў такіх умовах? Якую небяспеку павінны прадугледзець настаўнікі моладзі? Размова пра гэтую найскладанейшую праблему ішла на адным з нядаўніх пасяджэнняў «кружала стала». Удзельнікі абмеркавання — супрацоўнікі Дзяржкамітэта таў на справах рэлігіі і нацыянальнасцей і на справах моладзі Рэспублікі Беларусь, свяшчэннаслужыцелі абедзвюх традыцыйных на Беларусі канфесій — праваслаўя і каталіцтва — выказалі свае меркаванні, апасенні, прапановы. Ніхто не заставаўся аб'якавым: узнятыя праблемы зрабіліся надзвычай вострымі і балючымі.

Вячаслаў САВІЦКІ, кансультант аддзела па справах рэлігіі Дзяржкамітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Беларусі:

— Статыстыка сведчыць: больш складаная сітуацыя складваецца сярод моладзі. Дарослыя так ці інакш, але ўжо вызначыліся ў сваіх жыццёвых і духоўных

прыярытэтах. А вось маладыя людзі, як гаворыцца, — на раздарожжы. У выніку яны робяцца лёгкай здабычай рознага кшталту дэструктыўных сект, якіх апошнім часам расплалася надзвычай шмат і якія праяўляюць вялікую актыўнасць.

У адным з раёнаў Мінска ў школах праводзілася апытанне, і вось што высветлілася: амаль

на па 20 чалавек. Але і гэтыя лічбы ўжо выклікаюць значную занепакоенасць.

Людміла БАРАЎКО, начальнік аддзела па справах рэлігіі Дзяржкамітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей:

— У 1998 годзе праводзілася таксама апытанне сярод студэнтаў Белдзяржуніверсітэта, Брэсцкага ўніверсітэта, радыётэхні-

Васіля... Канешне, праблема тут ёсць, і сядзець склаўшы рукі нельга. Наколькі я ведаю, у Літве, напрыклад, усе рэлігійныя арганізацыі альбо адносяцца да традыцыйных накірункаў, альбо маюць сто гадоў (!) ад першапачатковай рэгістрацыі. Згадзіцеся, падобныя падыходы — нядрэнная заслона ад розных махляроў.

ведвальнікаў. Гэта тое, што тычыцца хлеба духоўнага. Але не забываемся мы і пра хлеб штодзённы: зусім нядаўна адкрылі яшчэ адну дабрачынную сталуюку для бедных.

А ўвогуле, лічу, выцягваць людзей і моладзь у тым ліку, з духоўнай бязданы — агульная хрысціянская справа: і каталікаў, і праваслаўных.

Віталь ХАРЫТАНОВІЧ, свяшчэннік Свята-Петрапаўлаўскага сабора ў Мінску:

— Праваслаўныя свяшчэннікаў у Мінску прыблізна каля паўсотні, але — падтрымаю айка Уладзіслава — гэтага вельмі мала. І нават тыя, што ёсць, зведваюць цяжкасці, калі хочучь прыйсці ў школы: звычайна яны атрымліваюць тут адмову. Выключэнне, хіба што, толькі некаторыя недзяржаўныя навуцальныя ўстановы. Разам з тым у царкву прыходзіць шмат людзей, якія пацярпелі ад дзейнасці секты «сатаністаў», вельмі пашыранай сярод падлеткаў і моладзі. А Закон Божы нідзе не вывучаецца. Канешне, мы, са свайго боку, імкнемся неяк процістаяць дэструктыўным сектам. У саборы, у прыватнасці, штотыднёва праводзіцца маладзёжныя сустрэчы. Але пакуль няма спецыялістаў для работы з тымі, хто ўжо сутыкнуўся з сектамі. І без падтрымкі дзяржавы тут не абысцця.

Як бачна з прыведзеных меркаванняў, «дыягназ» захворвання зразумелы. Зараз трэба тэрмінова пачынаць лячэнне, пакуль хвароба не перайшла ў хранічную, а магчыма і невылечную форму.

Падрыхтавала
Галіна УЛІЦЕНАК.

КОПІЯ БЫВАЕ НЕ ТОЛЬКІ СКАЖОНАЙ, АЛЕ І ПАЧВАРНАЙ

чвэрць апытаных школьнікаў ведаюць пра дзейнасць Аум Сінэрык, больш за 35 працэнтаў — так званая «Белага брацтва», а пра «сатаністаў» чулі ці ведаюць практычна 80 працэнтаў вучняў.

Нездарма ў дэструктыўных рэлігійных арганізацыях ёсць правіла: з людзьмі, старэйшымі за 30 гадоў, не працаваць. Таму гэтыя «дзеячы» пад рознай маркай пранікаюць ва ўстановы сістэмы народнай адукацыі, і найперш — у школы. І робяць гэта досыць лёгка, не шкадуючы ні грошай, ні часу. Напрыклад, могуць запрасіць на так званы семінар аж на цэлыя суткі! І тут ужо апрацоўка будзе вельмі паўнапраўна. Практыка паказвае: каб потым вырваць маладога чалавека з павуцінныя такой секты, спатрэбіцца не меней двух гадоў, прычым пры вельмі сур'ёзнай рабоце ўрачоў, родных, сяброў і калег.

Пакуль у параўнанні з суседнімі краінамі ахоп моладзі сектамі на Беларусі ніжэйшы: самыя вялікія секты налічваюць 200—300 чалавек, а ў сярэднім — прыблі-

знага каледжа і адной з гімназій у Мінску. Усім задавалася пытанне: «Ці верыце вы ў Бога?» Станоўча на яго адказалі 46 працэнтаў апытаных студэнтаў БДУ, 51,9 працэнта — у Брэсце і 27 працэнтаў навучэнцаў каледжа.

Калі веруючых, па іх словах, маладых людзей папрасілі вызначыць сваю канфесійную прыналежнасць, гэта здолелі зрабіць толькі 29,8 працэнта апытаных у БДУ, 23 — у Брэсце, 46 — у каледжы.

Якую ж выснову з усяго сказанага можна зрабіць? Сумную: моладзь, нават веруючая, не ведае, у што яна канкрэтна верыць. І гэта вельмі небяспечна.

Уладзіслаў ЗАВАЛЬНЮК, ксёндз-магістр, пробашч касцёла святых Сымона і Алены ў Мінску:

— Я хачу правесці паралель з мастацтвам, дзе ёсць адна сапраўдная карціна ці скульптура і шмат рэпрадукцый, копіяў. Нешта падобнае адбываецца і ў рэлігіі. Чаго толькі зараз ні напрыдумляюць! Напрыклад, у Маскве ўжо існуе «Евангелле ад

Акрамя таго ў нас становіцца ўскладняецца з-за невялікай колькасці святароў. Мы падлічылі: на тысячу беларускіх дзяцей толькі адзін свяшчэннік. Як жа тут дайсці да кожнага? А каталіцкіх святароў і таго менш: у Мінску, напрыклад, толькі восем! І яшчэ: нам не хапае адкрытасці, шчырай адкрытасці да хрысціянства з боку самога народа. Пакуль шмат для каго вера, рэлігія — нешта накіталт гульні, забавы, у лепшым выпадку — працэс станаўлення.

Мы ж імкнемся трымаць дзверы касцёла адчыненымі для ўсіх, я ўпэўнены, што няма сапраўднага касцёла без мастацтва, культуры. Музыка, харалы прысутнічалі тут заўсёды, але мы ў сабе дадалі яшчэ тэатр, нават батлейку. У нас працуюць пяць дзіцячых і падлеткавых мастацкіх калектываў, больш за 400 дзяцей ад 6 да 17 гадоў летась наведвалі нядзельную школу. Наш касцёл сабраў добрую бібліятэку з 12 тысяч экзэмпляраў выданняў, яна носіць імя Адама Міцкевіча. Бібліятэка існуе ўжо тры гады і мае паўтары тысячы пастаянных на-

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ

● Галіна УЛІЦЕНАК.

Наступіў новы навучальны год. Ужо прайшла яго першая чвэрць, і ў поўную моц акрэсліліся наяўныя тэндэнцыі і праблемы: у нечым для ўсіх агульныя, а ў пэўных момантах — свае, спецыфічныя.

Напярэдадні, яшчэ летам, мне давялося сустрэцца і паразмаўляць з настаўніцай беларускай мовы з Бельска-Падляскага, актывісткай беларускай супольнасці беластоцкага краю Тамарай Русачык. Пані Тамара прыязджала ў Мінск у складзе польскай дэлегацыі для работы сумеснай кансультацыйнай камісіі па пытаннях школы для беларускай меншасці ў Рэспубліцы Польшча і польскай меншасці ў Рэспубліцы Беларусь. На пасяджэнні камісіі, дзе дазволілі прысутнічаць журналістам, стала зразумелым: нягледзячы на дружалюбную, знешне амаль сяброўскую атмасферу сустрэчы, пэўныя "падводныя рыфы" ў гэтай агульнай беларуска-польскай плыні існу-

важце: на працягу васьмі гадоў нам выдалі толькі пяць паціцый!

Зараз у Польшчы адбываецца школьная рэформа: першыя шэсць год — базавая школа, яшчэ тры гады — гімназія і наступныя тры — ліцэй. Дык вось, па беларускай мове гімназія не мае ніякіх навучальных дапаможнікаў, і ў бліжэйшыя гады там настаўніку давядзецца працаваць, як ён сам здолее: міністэрства не забяспечыла нас ні падручнікамі, ні праграмамі.

Я ўжо падрыхтавала тры чвэрці падручніка для першага года навучання ў гімназіі. Планаваўся выдаць яго ў Беластоку, ужо была і дамоўленасць з адным з мясцовых выдавецтваў. Але раптам даведалася, што Міністэрства адукацыі Польшчы вырашыла перанесці ўсё ў Варшаву. Нават не параіўшыся з намі. Але ж у беластоцкім выдавецтве ёсць адпаведныя спецыялісты, там працуюць беларусы, якія штодзённа чуюць беларускую мову, з'яўляюцца членамі бе-

кажуць: маўляў, самі беларусы не хочуць. А як гэтага захочаш, як распачнеш такое навучанне, калі нават на беларускую мову як прадмет падручнікаў не хапае?! Прымушаць бацькоў мы не можам: навучанне беларускай мове ў нас адбываецца на прыწყпах добраахвотнасці.

— Ці хапае добраахвотнікаў?

— Сёння мы маем іх каля чатырох тысяч. Але з-за таго, што з кожным годам няўхільна змяншаецца колькасць школ, дзе выкладаецца беларуская мова, скарачаецца і колькасць навучэнцаў.

— Ці вядома вам, колькі ў Польшчы школ, дзе хоць у якой ступені вывучаецца беларуская мова?

— Пакуль на тэрыторыі 14-ці гмін ёсць 38 базавых школ, 12 гімназіяў і 2 ліцэі, дзе вядзецца навучанне беларускай мове. На жаль, ужо вядома, што з 1 верасня колькасць базавых школ зменшыцца... Дарэчы, і я як метадыст па беларускай мове хутчэй за ўсё

РЫФЫ

БЕЛАРУСКАГА НАВУЧАННЯ НА БЕЛАСТОЧЧЫНЕ

юць. У прыватнасці, нельга было не адзначыць некаторыя метафары, што адбываліся з польскімі гасцамі пры абмеркаванні двух бакоў адной праблемы: цвёрдасць і канкрэтнасць, калі размова тычылася вывучэння польскай мовы ў Беларусі, і нечаканае з'яўленне бюракратычнага флэру (прынамсі, у мяне асабліва склалася менавіта такое ўражанне), як толькі заходзіла гаворка пра адукацыйныя патрэбы беларускай меншасці ў Польшчы. І вось тут вельмі вылучалася пазіцыя Тамары Русачык, якую, бадай, адзіную з усяго складу польскай дэлегацыі, па-сапраўднаму хвалявалі сённяшні дзень і будучыня беларускай школы на Беластоцччыне, дзе, як вядома, кампактна пражывае беларуская меншасць у Польшчы.

На тым пасяджэнні ў ходзе дыскусіі польскія госці пацікавіліся, ці атрымае кожны настаўнік польскай мовы на Беларусі неабходныя праграмы і падручнікі. Мікалай Фяскоў, начальнік Упраўлення агульнай школьнай адукацыі Міністэрства адукацыі Беларусі паабяцаў: так, канешне. Ну а якое ж становішча ў настаўнікаў беларускай мовы ў Польшчы? Пані Тамара Русачык ведае сітуацыю не па расказах, а, як кажуць, знутры.

— Спадарыня Тамара, ці хапае вам кніг, дапаможнікаў матэрыялаў, тых жа падручнікаў?

— Беларускіх матэрыялаў нам у школах не хапае. Падручнікі выдаюцца, але вельмі рэдка і не перавыдаюцца ўвогуле. Выйшлі дзве кнігі летас: для 5-га класа (мова, літаратура, чытанне — усё ў адным, мы не дзелім паасобку, урокі інтэграваныя), дзе я, дарэчы, аўтар, і для 6-га класа базавай школы. Але калі прасачыць агульную карціну, то падстаў для аптымізму няма.

Дарэчы, спачатку беларускія падручнікі друкаваліся чорна-белыя, на найгоршай паперы. Я дабілася колеру, і мой падручнік "Зараначка", выдадзены ў 1993 годзе, — гэта першы каляровы падручнік па беларускай мове ў пачатковай школе. Пасля "Зараначкі" пабачыла свет "Сябрынка" для 4-га класа, потым "Літарынка" — сшытак практыкаванняў для 2-га класа і далей тое, што я ўжо казала: для 5-га і 6-га — "Вяснянка" і "Крынічка". Заў-

ларускага асяроддзя і ведаюць яго патрэбы, у беластоцкім універсітэце — кафедра беларускай культуры, дзе пры неабходнасці можна хутка атрымаць патрэбныя кансультацыі. Так, у Беластоку дагэтуль не выдавалі школьных падручнікаў. Аднак тут выходзіць кнігі, альбомы, і нам паабяцалі добрую паперу, высокую якасць друкавання.

У Варшаве ў выдавецтве ніхто не ведае беларускай мовы: ні рэдактар, які займаецца падрыхтоўкай нацыянальных падручнікаў, ні асоба, што робіць камп'ютэрны набор... Гэтаксама падбіраюцца і рэцэнзенты — навукоўцы з іншага асяроддзя, якія проста не разумеюць нашых патрэб. Напрыклад, яны думаюць, што ў нас на Беластоцччыне беларуская мова квітнее: вучань прыходзіць і ўжо ўсё ўмее, таму яму трэба адразу падаваць навуковую граматыку...

Але ж мы бачым, што найперш усіх дзяцей трэба ўвесці ў беларускую мову, бо рэальна яны — польскамоўныя, па-беларуску разумеюць, але як дыялект, што чуюць на вёсцы, калі прыязджаюць туды да сваіх дзядуль і бабуль. Хаця і на вёсцы тыя ж дзядулі і бабулі ўсё больш размаўляюць з унікамі па-польску...

Таму мы і хочам узяць справу ў свае рукі. Няўжо ж гэта немагчыма? Мы самі ў стане вырашаць свае праблемы. Навошта нас "ашчасліліваць"? Але гэта ёсць палітыка: вядома ж, што значыць асвета. Прычым, такія адносіны не толькі да нас, беларусаў, але і да іншых нацыянальных меншасцей. Таму не дзіўна, што бывае нават такое: палітыкі правага крыла прыязджаюць да нас у Беласток і аб'яўляюць: "Польшча — выключна для палякаў".

Зараз атрымліваецца, што дзеці, якія вывучалі беларускую мову ў базавай школе, трапляюць у гімназіі, больш ніколі не сустракаюцца з ёю. Разумеецца: ніколі! Бо там дырэктары не працягваюць добрай волі, каб увесці беларускую мову ў праграмы.

Возьмем, напрыклад, дзяцей з Рыбалаў. З цягам часу яны трапляюць у Заблудаўскую гімназію. А ў Заблудаўе, я ведаю, ніхто ніколі не будзе вучыць па-беларуску дзяцей беларусаў.

Выкладанне ўсіх вучэбных дысцыплін на беларускай мове няма ў ніводнай школе. Нам

больш працаваць па гэтай спецыяльнасці не буду: стаўка ліквідуецца з-за "немэтазгоднасці". Хаця на справе нашым настаўнікам вельмі патрэбна менавіта метадычная дапамога, асабліва зараз, у час рэфармавання. Тым больш, што далёка не ўсе настаўнікі з'яўляюцца спецыялістамі: нярэдка ўрокамі беларускай мовы яны дапаўняюць сваю асноўную нагрузку па іншых дысцыплінах. Так, яны ведаюць мову, але на ўзроўні таго, што вывучалі ў пачатковай школе і ліцэі, таму да вядзення ўрокаў многія проста не падрыхтаваны. Калі яшчэ па асноўнай спецыяльнасці педагог — настаўнік пачатковых класаў, то ён мае сваю метадыку навучання мове. Але хімік, фізік ці матэматык?..

Выпадчыкі рускай мовы таксама вядуць беларускую. У гэтым выпадку ўвогуле ўсё калечыцца: і прадмет, і вучні, якія ў выніку не ведаюць ні рускай, ні беларускай.

Дарэчы, выкладанне рускай мовы ліквідуецца масава. Яна застаецца толькі там, дзе не могуць знайсці настаўнікаў англійскай ці нямецкай. Гэта таксама, лічу, неразумная палітыка.

— Канешне, найперш трэба, каб беларусам беларусы дапамагалі...

— Дапамогу з Беларусі час ад часу атрымліваем: і падручнікі, і мастацкую літаратуру. Але ж мы разумеем цяжкасці эканамічнай сітуацыі на Беларусі і не можам шмат патрабаваць.

Мінуў час, як адбылася гэтая гутарка з Тамарай Русачык. Вельмі хацелася б даведацца пра сённяшні стан спраў у беластоцкіх беларусаў і іх дзетак. Магчыма і сама пані Тамара адгукнецца: паведаміць пра лёс сваёго новага падручніка, напайша, які ідуць справы ў школе. Мы будзем удзячныя, тым больш, што рэдакцыю шчыра цікавіць сітуацыя з адукацыяй у месцах кампактнага пражывання беларускай дыяспары. Мы прапануем настаўнікам з іншых беларускіх школ праз нашу газету падзяліцца з калегамі ўласным вопытам, а, магчыма, і нечым набалелым. Можна з падключэннем "калектыўнага розуму" і праблемы вырашацца хутчэй.

ФЕСТИВАЛІ

● Сяргей ХАЛАДЗІЛІН, БелТА.

У Гомелі прайшоў IV Міжнародны маладзёжны фестываль "Арт-сесія", на які акрамя беларускіх з'ехаліся музычныя і харэаграфічныя калектывы з Шатландыі, Даніі, Германіі, Італіі, Латвіі, Швецыі і, канешне ж, бліжэйшыя суседзі — расіяне і ўкраінцы. Сёлетні фестываль, ініцыятарам якога, як і раней, з'яўляецца культурны цэнтр Гомельскага ўніверсітэта імя Ф. Скарыны, ужо кроччэй далёка за ўніверсітэцкія сцены: адкрыццё яго адбылося ў абласным драмтэатры, а праходзілі мерапрыемствы фестывалю на ўсіх канцэртных

«АРТ-СЕСІЯ»
Ў ГОМЕЛІ

пляцоўках Гомеля. А некаторыя калектывы, у тым ліку і замежныя, ездзілі з канцэртамі па вобласці.

У рамках "Арт-сесіі" ў гэтым годзе ўпершыню было вырашана правесці і "Арт-галерэю". У розных мастацкіх салонах Гомеля мастакі, фатографы і майстры бодзі-арта прадставілі свае лепшыя работы.

НА ЗДЫМКАХ: самая юная ўдзельніца — 7-гадовая Вольга САЦЮК з Кобрына; шатландцы з горада Абердзіна, пабраціма Гомеля; на сцэне — гаспадары фестывалю "Радзімычы" з Гомельскага ўніверсітэта імя Ф. Скарыны.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

ЛІТВА

На пачатку восені група актывістаў ТБК здзейсніла цудоўную вандроўку на Беларусь: Рукойні — Свіраны — Жупраны — Кушляны. Мясціны Францішка Багушэвіча. Нашымі экскурсаводамі былі Аляксандр Жамойцін — апантанты багушэвічазнавец і кніжкі Уладзіміра Содала.

Вярталіся не толькі поўныя ўражанняў ад пачутага і ўбачанага, але яшчэ прывезлі некалькі стужак з фотаздымкамі, відэафілімамі.

Нам, віленчукам, імя Ф. Багушэвіча асабліва дарагое. Яго жыццё цесна звязана з Вільняй. Тут ён жыў доўгі час, вучыўся, працаваў, тварыў. У Вільні на Бернардзінскіх могілках пахаваны яго брат Апалінар. Могілка даўно не дзейнічаюць. Цяпер магілу Апалінара таксама ніхто не ведае. На Дзяды я пайшла на Бернардзінскія могілкі і паклала кветкі.

Леакадзія МІЛАШ.

Вільня.

ЗША

Вельмі паважаная рэдакцыя! Атрымаў ліст з Ангельшчыны з паведамленнем, што "Голас Радзімы" апублікаваў мой артыкул "Пячатка Усяслава". Мне хацелася б прачытаць мой артыкул, і дзеля гэтага звярочваюся да Вас з просьбай прыслаць "Голас Радзімы" № 36.

Я, пачынаючы з 1965 года, рэгулярна атрымліваю Вашу газету і быў шчыра ўдзячны. Пасылаў Вам свае артыкулы, і Вы друкавалі. Аднак, пачынаючы з 2000 года, высылку газеты спынілі. Адчуваю пакрыўджанасць, але пагадзіўся з лёсам.

Сёння вырашыў напісаць Вам ліст і папрасіць прыслаць мне газету з маім артыкулам. Спадзяюся, што задаволіце маю просьбу, а я буду шчыра ўдзячны Вам.

З пашанаю да Вас

Міхась БЕЛЯМУК.

АД РЕДАКЦЫІ. Удзячныя за цікакасць да газеты. Просьбу вашу выканалі.

ЛІТАРАТУРНАЯ СТАРОНКА

— Зараз абсохне двор, зацітуць вішні. Я выведу цябе на лаўку, і ты будзеш сядзець на сонейку. Вясна, як доктар, цябе вылечыць, от паглядзіш. І не думай паміраць! — сусцешліва гаварыў і падбэдзёрваў сын, быццам не чуў, пра што казала маці.

А тая наказвала і настаўляла Валянціна, нібы малога, раіла, як трэба яму жыць на гэтай зямлі, як трымацца сярод людзей, пра што дбаць і клапаціцца. Ведама, якая гэта маці, прадчуваючы свае апошнія ўздыхі, не будзе трывожыцца пра лёс адзінага сына. Толькі, мусібыць, жанчына з адзержаным і невідучым сэрцам.

— Глядзі сябе, сынку. Не спяшай сунуць голаў пад абух. Азірнешся — а жыць няма калі. Сцеражыся ваўчугаў у чалавечай адзежы, — гэта ж, пэўна, яна казала пра Крываротава і падобных да яго. — Ад тых шкодабы не даклічашся. Бач, як ты пацярпеў, колькі марнуешся, сябе зводзіш, а толку ніякага, і праўды не знойдзеш. Спадзеўку, даражэнькі, на Бога май і да добрых людцаў цягніся. Не сварыся на цэлы свет, бо нічога з гэтага не будзе. І яшчэ, сынку. Жаніся з Хрысціяй. Яна, хоць і была замукам, ды мо і не такая кепская, як думалася мне, старой і дурной. Нямашака калі жыць, унукаў ужо не прычкаю. Табе заставацца ў адзіноце і нэндзе нельга. Прападзеш адзін. Клапаціся пра Хрысцю і ейную дачушку. І гукні яе, хай прыйдзе, не баіцца...

Адразу пасля гаворкі з Валянцінам маці стала спакойнаю, больш амаль не гаварыла, ляжала ў задуменні, ускінуўшы ўгару вочы, у якіх згінупі іскрыні жыцця. Маўчаў і ён, адчуваючы яе стомленасць пасля такой узбуджанасці і душэўнай расхваленаасці. Ён сышоў з матчынага пакою на кухню, запаліў цыгарэту і сеў каля печы. Вочы яго былі мокрыя, у іх стаяў вялікі смутак. Яркоўч адчуваў безнадзейную роспач, бо не ведаў, што яшчэ можа зрабіць, каб уратаваць маці. Доктар пасля ўчарашняга агляду яшчэ раз пацвердзіў, што хвароба моцна запушчана і невылечная, ад яе чалавек проста згарае, як той матылёк на агні. Не дапамаглі ні Бараўлянны, ні тыя дарагія лекі са сталічнай аптэкі, ні зёлкі цёткі-знахаркі з-пад Нясвіжа. Валянцін ездзіў да аднакурснікаў, уплывовыя родзічы якіх працавалі ў розных медыцынскіх установах, каб як мага хутчэй прабіць шлях на лячэнне ў бараўлянскую бальніцу, а таксама дастаць дэ-

фіцытныя прэпараты. Сын мог хіба цешыць сябе адным: прыклаў усе сілы і намаганні, каб дапамагчы маці адужаць хваробу, якая аказалася каварнай і неадольнай. Ён зноў і зноў задаваўся пытаннем: за што і хто так карае роднага чалавека, вясковую жанчыну, якая не жыла, а толькі гаравала на гэтым свеце — зведала сіроцтва, голад, нястачы, безграшоўе...

Калі Валянцін вазіў маці па бальніцах і дактарах, сюды-туды матляўся ў дарозе, Хрысця прыходзіла і глядзела гаспадарку. У яе захварэла дачка, якая моцна тэмпературыла і бясконца кашляла, як у бяздонную бочку. Хрысця спяшала ў трывозе з аднаго канца вёскі ў другі, шыбала, як падмеценая, і таму, каб менш зважаць на люд-

не думаў ні пра дырэктарскую пасаду, ні пра свой кандыдацкі білет у партыю, ні пра якія магчымыя наступствы. Мусіць, на добры розум, дык трэба было б папрасіць у раёне на тое дазвол, каб запрасіць да маці святара на перадсмяротную споведзь. Але ён не стаў доўга разважаць, нешта пракручваючы ды меркаваючы, бо матчына слова для яго было святое. Царквы ж камуністы баяліся, як чорт ладана: які-небудзь недалёкі перастрахоўшчык мог бы і не дазволіць ехаць у Цялядавічы па папа, а так, думалася, мо пранясе і яго ніхто не выдасць. Яркоўч жа не на хрэсьбіны гукаў бацюшку, а да цяжка хворага маці. Нішто не страшыла Валянціна, і ён у нейкім прыўзнята-ўзрушаным стане падаўся на аўтобусны прыпынак.

душы ў Валянціна зрабілася не-як лягчэй, мусіць, ад адчування, што выканаў апошнюю матчыну волю. Маці суціхла, ужо не стагнала цэлую ноч. Назаўтра сказала, што хоча глынуць хоць лыжачку цёплай вары. Але палёгка была кароткай, хвароба брала сваё, усё мацней хаўрусавала са смерцю, і гэта не давала спакою, палохала яго, Валянціна, які бесперастанку падыходзіў да маці, адгукваўся на яе просьбы. Кожны дзень, нават кожная хвіліна абстралялі адчуванне набліжэння развітальнай жалобы ў хаце.

Страшэнна змарнелая маці перастала паворочваць галаву. Яна ўжо даўно не брала ў рукі абразок святога Панцеляімона, не шаптала ўтрапёна малітву, з цяжкасцю раз-пораз дыхала.

Алесь ВЕТАХ

ДЗІКІ ВЕЦЕР

АПАВЯДАННЕ

скія вочы. Яркоўчыха ведала, што дачка Іваніцкага застаецца за гаспадыню, і не прычыла ўжо гэтаму. Праз любоў да сына яна не прымала Хрысцю. Ды і хіба магла яна мірыцца і радавацца, калі яе сын, малады дырэктар школы, пачаў губляць галаву, упадаючы за Раманавай дачкой, пра якую ніхто не ведаў, ці яна замукам альбо не. "Хіба табе дзевак мала! — недаўменна пыталася маці і казала сыну:

— Бяры якую настаўніцу. Будзеце разам працаваць. Адзін клопат мецьмеце. Разам пайшлі ў школу і разам вярнуліся". Зараз маці перамынула стаўленне да сынавай абранніцы, і Яркоўч падумаў, што трэба ім, Валянціну і Хрысці, моўчкі сысціся, каб спыніць на вёсцы бясконца абгаворы ды шэпты. Хаця, зрэшты, прадчуваў, што на прапанову перабрацца да іх у хату тая будзе аднеквацца: не такая яна бяздумная і згаістычная, каб у цяжкую і сумотную хвіліну вырашаць свой лёс.

Маці ўжо стамілася ад лютой хваробы, не чаплялася за жыццё, думала і прасіла аднаго — смерці. Але пакуты яе доўжыліся і рабіліся невыноснымі. Пры яснай памяці маці яшчэ паспела папрасіць, каб Валянцін паклікаў з суседняй вёскі бацюшку, бо яна хоча паспавадацца. Ён ужо

Колькі часу бацюшка адгаворваўся ехаць, спасылаўся на пільныя клопаты, праз якія ён мусіць неадкладна выпраўляцца ў епархію. Перш сказаў, што зможа наведваць хворую толькі праз два дні. Але, калі пачуў, што тая саслабла, зусім ніякая і проста можа не прычкаць споведзі, то завёў свой "жыгуль", і яны як бачыш былі ў Румкевічах. Маці, учуўшы басавіты голас бацюшкі, крыху павярнула голаў у іх бок, і ўзбуджаны зірк яе вачэй гаварыў пра вялікую ўдзячнасць.

Да Валянціна, які з заміраннем сэрца сядзеў на кухні, даносіўся зусім невыразны матчыны шэпт. Але, калі пачаў чытаць малітву бацюшка, то яго густы мантонны голас пацёк і ў яго душу, разварушваў свядомасць: "...Владыко Господи Боже, услыши мене, грешнаго и недостойнаго раба Твоего, в час сей и разреши рабу Твою Евгению, нестерпимыя сея болезни и поддержи его горкия немощи, и упокой его, идеже праведных души. Яко Ты еси упокоение душ и телес наших, и Тебе славу возсылаем, Отцу и Сыну и Святому Духу, ныне и присно, и во веки веков. Аминь". Пасля таго, як цялядавіцкі поп, папраўляючы на чорнай расе бліскучы срэбны крыж, сеў у машыну і паехаў, на

Позірк яе вачэй гаварыў пра адлучанасць ад гэтага свету. Прыйшла медсястра і ў апошні раз зрабіла ўкол з моцнай дозой наркотыку. Для Валянціна, які ні на момант не адыходзіў ад матчынага ложка, тая ноч цягнулася як вечная пакута. Ён сядзеў, уткнуўшыся тварам у калені, і ў гэтым цяжкім прыгнечанні ад зганяння жыцця роднага чалавека страчваў адчуванне сябе самога...

Ужо на дварэ добра развіднела, калі Валянцін крыху ачوماўся, пачаў варушыцца і гукаць людзей. Разам з суседзямі і настаўнікамі, якія прыйшлі на помач, ён, здавалася, зладзіў усё для хаўтураў. Не хапала толькі машыны, якую замовіў у калгасе яго завуч. Грузавік не прыходзіў, і ў нядобрым прадчуванні Валянцін пачаў нервавацца: мусіць, гэта Крываротаў так яму "спачувае", хоча паквітацца. Пры хаце стоўпілася ня-мала людю, недзе больш за паўвёскі прыйшло на праводзіны Яркоўчыхі ў гэты апошні зямны шлях. Налятаў парывісты і золькі вецер, пачаў накрапаць дождж. А машына недзе затрымлівалася. Па канцах апушчаных бартоў трэба было прыбіць елачкі, а яшчэ паслаць на дне кузава дыван. Данесці туну з нябожчыкам да могі-

лак, якія ляжалі далёка за вёскай, было няпроста.

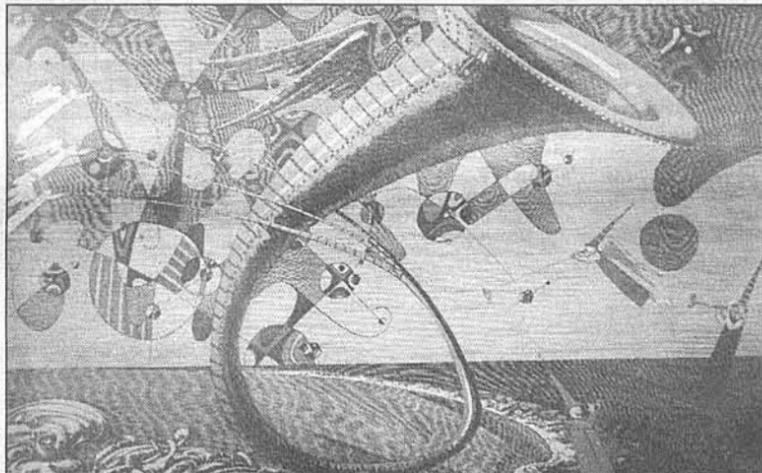
Валянцін перапытаў у завуча, даволі рухавага, энергічнага мужчыны, ці не пераблытаў ён, замаўляючы ў калгаснай канторы машыну, час пахавання, ці папрасіў, каб прыслалі бартавы "уазік" ці "газон", у якіх не дужа высокі пад'ём. Ды, як на бяду, машына не ішла, а туну з нябожчыцай пара ўжо было выносіць з хаты. Яркоўч пачаў кідацца ў розныя бакі, шукаючы ратунку з гэтай сітуацыі. Валянцін і тыя, хто дапамагаў у адправінах, згубілі апошнюю надзею, калі ў расхрыстаных варотах вымкнуў вялізны і высокі цёмна-зялёны "ЗІЛ", увесь брудны і заляпаны грязю. Машына сярэдзіта гула і чадзіла з выхляпной трубы, як капцілка.

З грукатам расчыніліся барты — і дзесяткі людскіх вачэй убачылі, што ў кузаве пасярод свежага караваяку і ўтапанай саломы ваяліся абрыўкі вяровак і жалезныя ланцугі: па ўсім відаць, нядаўна на грузавіку некуды перавозілі скаціну. Наўкола пачулася ахканне. На Яркоўча ў момант накацілася брудна-пакучая хваля сораму, ён не ведаў, што рабіць, як рэагаваць на такое, у яго, як у дзіцяці, пакаціліся слёзы. Хацелася знікнуць з вачэй аднавяскоўцаў і калег, некуды пабегчы ад такога ганьбавання ў гэты скрушны дзень. Але нехта моцна сціснуў яго далонь, зусім побач шаптаў-падказваў: "Трымайся, Валя! Трымайся, даражэнькі!" Ён, аглушаны і амаль у беспрытомнасці, толькі потым убачыў, што пад руку яго падтрымлівае Хрысця. Яркоўча, як п'янага, хістала па баках, ён не мог супакоіцца, бо выразна бачыў увачу чорны і мурлаты твар Крываротава, які зларадна смяяўся-рагатаў. У Яркоўча міжвольна вырвалася: "Божа! Уратуй і памажы!"

...І хоць вясна набірала моц, Валянціну не верылася ў гэтую сонечную цяплыню і спагаднасць і прыхільнасць свету. Але ён зноў і зноў думаў пра сваю школу, настаўнікаў і суседзёў, якія дапамаглі пахаваць маці, пра Хрысцю, якая зараз мусіць адходжаць застуджанае дзіця. Валянцін разважаў пра чалавечы жыццё, вірлівы час і сябе, пра іх забыты Богам калгас і людзей на гэтай зямлі. У ім расло адчуванне, што не варта катаваць і выпальваць сваё нутро ў смутку і пакутах. Адназначна ён ведаў адно: трэба ісці да людзей, школьнай дзятвы, у вясну, у іх агульную з Хрысціяй будучыню. Дзікага, шалёнага ветру, які расхітывае і нявечыць свет, Яркоўч ужо не баяўся.

Заканчэнне. Пачатак у № 45.

ВЫСТАВЫ

МАСТАК Уладзімір БУЗІКАЎ І ЯГО ФАНТАЗІІ.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА.

АНШЛАГ

ШТУРХАЎСКАЯ «ЛАДДЗЯ»

Жодзінскі гарадскі тэатр "Штурх" наладзіў цесныя кантакты з тэатрамі Віцебска і Маладзечна. Падпісаны дамовы аб супрацоўніцтве, і хутка жыхары Жодзіна ўбачаць творчасць гэтых калектываў, а тэатр "Штурх" парадзе віцбялян і маладзечанцаў. Тэатр "Штурх" атрымаў запрашэнне на ўдзел у святкаванні 70-х угодкаў з дня нараджэння У. Караткевіча, якое праходзіць у лістападзе гэтага года ў Оршы. Акцёры "Штурха" пакажуць спектакль паводле твора У. Караткевіча "Ладдзя Роспачы", які на рэспубліканскім фестывалі "Тэатральная вясна-2000" прызнаны лепшым.

Віктар ЯГОРЧАНКА.

АДНОЎЛЕНА ТРАБУШЭТ

У Мінску рыцарскім клубам "Ордэн Паўночнага Храма" прадэманстравана ў дзеянні камнекідалная машына XII стагоддзя — трабушэт. Яна адноўлена энтузіястамі клуба Уладзімірам Залескім і Міхаілам Мацвеевым. Трабушэт здольны кідаць пяцікілаграмовы сна-

рады на 120 метраў. Акрамя дэманстрацыі машыны, адбыліся паказальныя рыцарскія баі, выступленні музыкантаў і танцораў.

НА ЗДЫМКАХ: дэманстрацыя трабушэта; дзяўчаты ў касцюмах XII—XV стагоддзяў.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ

ГАСЦЁЎНЯ

Аляксей Шадзько за прасіў сваіх паклоннікаў у канцэртную залу "Мінск" на канцэрт і прэзентацыю новага альбома "Нягледзячы ні на што". Традыцыйна запісаць новыя альбомы ў нас прыжываецца неяк не вельмі ўспэўна. Аляксей — адзін з няшматлікіх артыстаў, якія рэгулярна абнаўляюць свой рэпертуар. Як яму гэта ўдаецца, мы і паспрабуем даведацца.

— Аляксей, вы запісалі ўжо пяты альбом, у той час як усе артысты так скардзіцца на "піратаў". А вы іх не баіцеся?

— Запісаць альбомы — мая прафесія. Гэта ж і адзіная крыніца маіх даходаў. Таму я буду выпускаць альбомы, нягледзячы ні на што.

— Вашы творчасць прынята называць некамерцыйнай. Аднак вы адзін з нешматлікіх артыстаў, якія рэгулярна выпускаюць альбомы, якія да таго ж добра прадаюцца. Размовы пра некамерцыйную музыку — рэкламны трук?

— Не. Любы поспех у нашай справе можна назваць камерцыйным. Проста артысты розных жанраў зарабляюць па-рознаму: нехта менш, нехта больш. Мае альбомы прадаюцца, на канцэрты ходзяць — не магу паскардзіцца. З другога боку, я займаюся мастацтвам і пішу песні, абсалютна нічога не пралічваючы. У гэты момант мяне зусім не цікавіць, прынясе песня даход ці не. Я перад сабой стаўлю задачу паказаць у песні тое, што адбываецца ў мяне ўнутры. Кожны мой альбом — гэта захаваны ў сэрцы адрэзак жыцця. "Нягледзячы ні на што", напрыклад, пра тое, што я стаў больш дарослым, стаў лепш разбірацца ў людзях. Некаторыя рэчы ў зносінах з людзьмі перасталі быць для мяне тайнай. Цяпер я дакладна ведаю дарогу, па якой мне трэба ісці. Нарэшце я набыў сапраўдных сяброў. Мне стала цікава жыць.

— Ці адчуваеце вы на сабе кіруючую сілу лёсу?

— Не. Я не прызнаю ніякіх гараскопаў, збегу зорак і таму падобных "цудаў". Усё, што адбываецца, — гэта вынік затрачаных намаганняў.

— Што ж у такім выпадку вас натхняе, калі не цуды?

— З кожным чалавекам пастаянна нешта адбываецца. Я для сябе фіксую моманты, якія мяне цікавяць, а потым зашыфроўваю гэта ў вобразы. Ва ўсіх людзей праблемы падобныя, але вырашаюць яны іх па-рознаму. Нехта пакутуе, а нехта ставіцца да ўсяго па-філасофку. Вось гэта мяне і цікавіць — індывідуальная сістэма ўзаемаадносін з жыццём.

— Вы выклікаеце ўражанне досыць сур'ёзнага чалавека. Няўжо ў вас зусім ніякіх дзівацтваў няма? Бо гэта ж уласціва паэтам — быць крышачку як не з гэтага свету.

ўбачыць, патрэбны не грошы, а тонкае ўспрыманне.

— Давайце пагаворым аб вашым новым альбоме.

— Давайце...

— Мне здалася, што ў вашых новых песнях ёсць агульная тэма: вы быццам не зусім рады знаходзіцца сярод людзей. Гэта значыць, вы, канешне, з намі яшчэ крыху пабудзеце, а потым, калі зусім надакучыць, — на Марс...

— "Я адлятаю на Марс" (назва песні) не таму, што я лепшы за ўсіх, а таму, што зразумей: я такі, як ёсць, сам па сабе нікога не цікавіць. Таму я пакідаю тут усё, што прынята лічыць каштоўным, а сам адля-

яшчэ такі, хто верыць у прымаўку: "Адпусці мару, і яна да цябе сама вернецца". Вы да якога тыпу людзей належыце?

— Да тых, хто дабіваецца свайго ўпартай працай. Калі сядзець, пакутаваць і скардзіцца на жыццё, удача ніколі не ўсміхнецца. Не ўзнікне ў яе прычыны для ўсмішкі.

— Які ж вы правільны, проста дзіўна...

— Вам не спадабаўся мой альбом?

— Ну чаму ж. Толькі ён, на мой густ, празмерна мужчынскі.

— Што ж у гэтым здзіўляючага? Я ж мужчына.

— Вось-вось, я якраз пра тое ж. Як жа гэта вы пры ўсёй вашай папулярнасці ў жаночага пола да гэтага часу не парадвалі журналістаў нейкім скандалам?

— Якія скандалы вас цікавяць?

— Напрыклад: "звёў нявесту з-пад вянца"...

— А, гэта... Значыць, вы дрэнна працуеце. Калі гаварыць сур'ёзна, то ад мяне вы не пачуеце ніякіх сакрэтаў пра асабістае жыццё. Не думаю таксама, што нехта з маіх сяброў стане гаварыць на гэтую тэму. А спецыяльна прыдумваць нешта пра сябе з разлікам, што гэта пападзе ў газеты, мне нецікава.

— Але ж гэта сусветная практыка — штучна падаграваць спажывецкую цікаўнасць напярэдадні важных падзей, такіх, напрыклад, як выхад новага альбома.

— І што ж, мне дзеля таго, каб альбом лепш прадаваўся, ажаніцца з Элеанорай Язерскай (вядомая тэлеведучая музычных праграм)? Мая задача якраз у тым, каб напісаць такія песні, якія б не мелі патрэбы ні ў якіх дадатковых рэкламных прыёмах. І мне здаецца, што пакуль гэта атрымаецца.

— А чаму вы не скардзіцеся на адсутнасць у нас сапраўднага шоу-бізнесу? Гэта ж любімая тэма размоў у многіх артыстаў.

— У мяне няма прычыны скардзіцца на што б там ні было. У мяне ўсё добра.

Гутарыла Ганна ШАДРЫНА, "СБ".

«НЯГЛЕДЗЯЧЫ НІ НА ШТО»

таю. Каму цікава, што ў мяне ўнутры? Часам пра чалавека ў першую чаргу мяркуюць па тым, колькі ён зарабляе.

— Вы зараз пра альбом гаворыце? Ці да жыцця ў вас такія сур'ёзныя адносіны?

— Я тлумачу вам сэнс песні, хаця даўно ўжо зразумей, што гэта рабіць бессэнсоўна. Калі некаму нешта незразумелае — гэта не праблема аўтара. Я, напрыклад, многае не разумею ў вершах Бродскага. Яго прынята лічыць геніяльным паэтам, а я проста не разумею сэнсу некаторых фраз. Але хто можа ўявіць сабе Бродскага, які цярдліва тлумачыць той ці іншы вобраз усім някемлівым?

— Ёсць людзі, якія дабіваюцца самых неверагодных мэтаў таму, што кожную секунду да іх імкнецца. А ёсць

— Я абсалютна нармальны. Дзівацтва? Не ведаю, ці можна гэта так назваць. Напрыклад, у дзяцінстве я ўпаў з вела-сіпеды і трохі пагнуў кола. Можна было б ездзіць і так. Але я не сукаюіўся да той пары, пакуль мне яго не параўнялі. А для гэтага давалося нямаля пахадзіць па май-стэрнях. Ёсць людзі, для якіх важныя ў першую чаргу функцыянальныя якасці рэчаў, а я вельмі перажываю за эстэтычны бок. Я гатовы нагружаць сябе лішнімі праблемамі, толькі б тое, што навокал мяне, мела такі выгляд, як трэба.

— У вас ужо склалася ўласнае ўяўленне аб уладкаванні быцця?

— Па праўдзе кажучы, што такое быццё, я не ведаю. Затое я зразумей нешта іншае. Магчыма, некаму гэта здасца банальным, але я зразумей, што па-сапраўднаму багаты не той, у каго шмат грошай. І наадварот — мільярдэр можа быць бедным унутры. Мяне ў гэтым пераканаў жыццёвы вопыт. Сапраўднай прыгажосці вельмі шмат навокал, і каб яе

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ У № 43

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ.

1. Годнасць. 3. Рэйка. 4. Сіло. 6. Здарэнне.
7. Праля. 8. Крыніца. 9. Цыраванне. 11. Навіна.
14. Кош. 15. Гадзіна. 16. Зенка. 17. Патуранне.
19. Іржа. 20. Нядзеля. 22. Кубак. 24. Лютасць.
26. Паліва. 27. Адзінота. 28. Лік. 29. Гародніна.
30. Узгорак.

ПА ВЕРТЫКАЛІ.

1. Глог. 2. Сядзіба. 3. Раніца. 4. Спазненне.
5. Журавіны. 7. Паводзіны. 10. Рабаванне.
11. Назоўнік. 12. Сшытак. 13. Жвавасць.
17. Пляшка. 18. Пернік. 21. Сажалка.
23. Брама. 24. Ланцуг. 25. Цацка. 26. Палац.

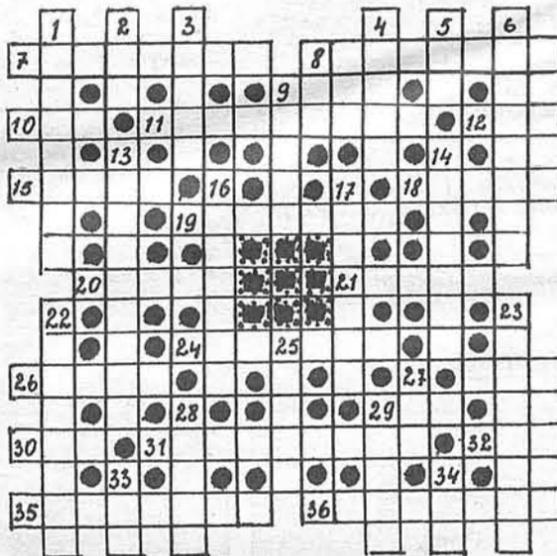
КРЫЖАВАНКА АД ІРЫНЫ БЕКІШ

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ.

7. Афрыканская драпежная птушка. 8. Шматгадовая лекавая расліна сямейства складанакветных.
10. Рыбалоўная снасць у выглядзе сеткі. 11. Паўпрапрыстая рыбападобная марская жывёліна тыпу хордавых.
12. Дробнае насякомае-шкоднік. 15. Заліў у нізоўях ракі. 18. Рака ў Экватарыяльнай Афрыцы.
19. Аднагадовая расліна сямейства гарбузовых. 20. Каменная глыба з крутымі схіламі.
21. Плод капусты. 24. Каштоўны ядомы грыб. 26. Асадкавая горная парода, багатая на крэменязём.
27. Дробная бесхрыбетная кішчанопаласцевая прэснаводная жывёліна. 30. Даўгахвосты папугай.
31. Самапісны прыбор для бесперапыннага кантролю вільготнасці паветра. 32. Прыток Волгі. 35. Расліна ніжэйшага тыпу. 36. Вялікі ўчастак зямной або воднай паверхні.

ПА ВЕРТЫКАЛІ.

1. Род травяністай расліны сямейства першакветных. 2. Рэальная або легендарная падзея, ад якой выдзецца летапісчэнне.
3. Спецыяльная вайсковая група. 4. Рускі хімік-арганік. 5. Дэталь машыны, якая верціцца на апорах і прыводзіць у рух звязаныя з ёю часткі.
6. Навука аб жывой прыродзе. 9. Вонкавы слой лупіны цытрусавых, а таксама высушаная і расцёртая лупіна як прыправа. 13. Адзіная зорная сістэма. 14. Травяністая, з непрыемным пахам расліна сямейства крыжакветных.
16. Паўднёвае лісцевое дрэва сямейства вяза-вых. 17. Цвіценне. 22. Польскі астраном. 23. Ядавіты сярэднеазіяцкі павук. 25. Газ без колеру і паху, які ўваходзіць у склад паветра.
28. Павойная расліна ў трапічных і субтрапічных лясах. 29. Горны алень. 33. Беспазваночная, пакрытая панцырам прэснаводная жывёліна з вялікімі кляшчэнымі ля галавы. 34. Востраў у Ціхім акіяне.

УДАКЛАДНЕННЕ

У № 45 "ГР" на першай старонцы апошні абзац у нататцы "Віват ВДУ!" трэба чытаць: "Адкрыў помнік беларускім асветнікам рэктар Белдзяржуніверсітэта Аляксандр Казулін".

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма".

РЭДАКЦЫЯ:

Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛІЦЕНАК.
Адказны сакратар
Таццяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела — член рэдкалегіі
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнік
Леанід МАРАКОЎ.
Спецыяльныя карэспандэнты
Яўген КАЗЮЛЯ,
Алесь МЯСНІКОЎ.

Нэлі ПРЫВАЛАВА.

Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

НАШ АДРАС: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: (+375-17) 213-31-97 (тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 1 652 экз.
Зак. 2849.
Падпісана да друку 13.11.2000 г. у 12.00.

Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку». (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).